

ישראל - מדינה יהודית ודמוקרטית

:: ז'אומה רינייר אלימבאו, ספרד
תרגום מקטלונית ועריכה: אודי מנור

מאמר זה, פרי עטו של המשפטן ז'אומה רינייר אלימבאו, סוציאליסט קטלוני בן ימינו, פורסם בכתב עת פוליטי בשם: Marc De Referencias (גליון 29, 2007). אנו מוצאים לנכון להביא את המאמר בשל נקודת המבט הישנה-חדשה שלו על ישראל, המאפשרת התבוננות רעננה, נטולת סטיגמות ורצינות אפלטונית. נקודת אור לכבוד יום הולדתה ה-59 של מדינת ישראל.

הבעיה

אמצעי התקשורת מדברים הרבה על הסכסוך במזרח התיכון, בדרך כלל במונחי שלילת המדינה היהודית, ודעת הקהל בקטלוניה בדרך כלל מתייצבת לצד הפלסטינים מבלי להכנס לעובי הקורה. הטענה הרווחת היא כי ישראל מחזיקה בשטחים לא לה, מפעילה אלימות לא סבירה, ומפירה רשימה ארוכה של החלטות האו"ם. מנקודת המבט של ברצלונה, המשכו של הסכסוך תלוי ברצונם של הישראלים בלבד לסגת מהשטחים ולוותר על רצונם במדינה משל עצמם. אז גם יפסק הטרור העולמי.

אלא שהסיבות לסכסוך בין העולם המוסלמי לבין התרבויות האחרות באזור, כמו הנוצרים, הכורדים והיהודים, עמוקות ומורכבות בהרבה והן אינן ניתנות לרדוקציה לסכסוך הישראלי-ערבי. הפשטנות המשמשת להאשמה השיטתית של ישראל בכל הצרות, מונעת הכרה במשטר הפוליטי הפתוח באופן רדיקלי של ישראל. פשטנות זו גם מלמדת על חוסר עניין של ממש במדינה בה רשויות החוק אינן מהססות להביא לדין את הנשיא, בשל עבירות של הטרדה מינית.

מה לקטלונים וכישראל?

חוסר עניין זה גורם להחמצה של תחיית השפה העברית, נושא שאותנו כקטלונים אמור לעניין.

מצבה הבריאותי של העברית המודרנית מצוין ויש לנו מה ללמוד מכך. הבורות בכל הנוגע לישראל איננה נחלת ההדיוטות אלא נחלת חוגי האינטלקטואלים גם כן. כמעט ואין אף ספר בקטלונית העוסק בהיסטוריה ובתרבות של ישראל, ועוד פחות מכך ספרים העוסקים בשיטה הפוליטית והמשפטית של מדינה זו. כך, למשל, מומחים לשיטה הפוליטית בספרד לא יודעים מאומה על חוקי היסוד של מדינת ישראל. השתיקה האופפת את ההתייחסות הרווחת למציאות בישראל נובעת משיפוט מוקדם ושרירותי נגד מדינה זו.

בורות זו לא היתה נחלת העבר. כך, במהלך שנות השבעים, בתום תקופת שלטונו של פרנקו, היתה התעניינות מרובה בקיבוצים בישראל למשל, אך לא רק. אינטלקטואלים כמו ג'ורדי פויל או ג'ורדי קרבונל הביעו תמיכה אמיתית במדינה היהודית.

שמאל ריאקציוני וימין פרוגרסיבי?

הכיבוש שבא אחרי מלחמת ששת הימים הביא לשינוי בתפיסה בקרב השמאל באירופה. שינוי זה גבר לאחר מלחמת יום כיפור, כשאירופאים רבים החלו לראות את ישראל כמייצגת את האינטרסים האמריקניים באזור ולתפוש את הצד הערבי כצד הפרוגרסיבי, האנטי-קולוניאליסטי. עמדה זו הביאה לחוסר הבנה מוחלט של צרכי הבטחון של ישראל. שינוי זה באווירה מצא מקום גם בקטלוניה והדבר בא לידי ביטוי בהעמקתה של 'יודאר פובליה' בקרב השמאל, השרירה וקיימת עד ימינו.

מצד שני, בקרב הלאומנים הספרדים הריאקציונריים ביותר, מתקיימת בשנים האחרונות הערצה גדולה לישראל. לא ערכים דמוקרטיים מהווים לגורמים אלו מקור השראה, אלא עמידתה של ישראל על בטחונה והבטחת החופש שלה גם באמצעים אלימים. אלימות זו, המופעלת נגד עמים אחרים, מהווה עבורם מקור השראה,

הפשטנות המשמשת
להאשמה השיטתית של
ישראל בכל הצרות, מונעת
הכרה במשטר הפוליטי
הפתוח באופן רדיקלי של
ישראל. פשטנות זו גם
מלמדת על חוסר עניין של
ממש במדינה בה רשויות
החוק אינן מהססות להביא
לדין את הנשיא, בשל
עבירות של הטרדה מינית.

חוסר עניין זה גורם להחמצה
של תחיית השפה העברית,
נושא שאותנו כקטלונים אמור
לעניין. מצבה הבריאותי של
העברית המודרנית מצוין ויש
לנו מה ללמוד מכך.

השיטה בית דין גבוה לצדק המפרש באופן מרחיב את החוק במגמה של שמירת הזכויות והחרויות.

מה בין ישראל לספרד

בזמן שבית המשפט הגבוה בישראל שמר על חירותם של חברי כנסת ערביים שיצאו בהצהרות המצדיקות צעדים מלחמתיים נגד ישראל, כולל כאלו שניתנו בבירת מדינה שבאופן רשמי נמצאת עימה במצב מלחמה; ובזמן שבית המשפט הזה דחה את צעדיה של הפרקליטות בישראל לבטל את זכותו של עזמי בשארה להתמודד על מקום בכנסת, דחה בית משפט בספרד את זכותו של בטאסונה לפנות אל בית המשפט הגבוה לצדק של הקהילה האירופית.

יש לזכור שבית המשפט העליון בישראל פועל במציאות מתמשכת של איום בטחוני. לכן מגוחך היה לקרוא במאמרו של מריץ פאלין, שופט בדימוס בבית המשפט העליון של ספרד, כי פסיקתו של בית המשפט העליון בישראל להגביל כמה מפעולות כוחות הביטחון בשטחים היא בבחינת "אישור סלקטיבי לרצח".

בפברואר 2006 הציגה ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת תכנית לחוקה לישראל שמטרתה היא קודם כל ליצור דיון ציבורי פתוח בנושא. אפשר ללמוד על כל המהלך הזה באתר www.cfisrael.org. השאלות העקרוניות העומדות לדיון הן: מיהו יהודי? מה מקומה של הדת היהודית במערכת הפוליטית; מה זכויותיו של המיעוט הערבי.

לאחרונה ראה אור בקטלוגית ספרם של אמנון רובינשטיין ואלכסנדר יעקובסון, "ישראל ומשפחת העמים", ובו נדונות שאלות אלו באופן מפורט. המחברים דוחים את הרעיון של מדינה נייטרלית. לדעתם, הן היהודים והן הפלסטינים אינם מוכנים לוותר על זהותם הלאומית ולאמץ רעיון מופשט של מדינת אזרחים. שניהם מאמינים בעקרון החלוקה שיבטיח קיומן של שתי מדינות, יהודית ופלסטינית, אשר כל אחת מהן תבטיח את זכויות המיעוטים שבקרבה.

יהודי ישראל אינם חסרי יכולת לאפשר ולהבטיח זכויות שוות לכל אזרחי מדינתם. דבר זה בא לידי ביטוי בפסיקת בית המשפט העליון משנת 2001, בה הובטחו למעשה זכויות לשוניות, חינוכיות ותרבותיות של כל אזרח, תהא אשר תהא זהותו הלאומית.

הפולמוס החוקתי בישראל ראוי לתשומת לב קודם כל בשל העושר והמורכבות שלו. מנקודת מבטה של קטלוגיה הפולמוס הזה חשוב ביותר,

כדברם על 'חופש' כמושג מופשט ולא מעשי. מבחינה היסטורית, זוהי אירוניה שגיבורי הפרנקיזם, חלקם אנטישמים וחלקם משתפי פעולה עם המונרכיות הערביות המושחתות ביותר, הם עמיתה הנוכחיים של ישראל. זאת בזמן שרוב הלאומיים הקטלונים מאמצים את היודאופוביה הנזכרת.

הדרך לתקן עיוות זה עוברת קודם כל דרך הכרת והבנת הדרך שעברה ישראל מאז הקמתה. הדבר עשוי להביא גם להבראת ה'רס-פובליקה' ("עניין הציבור", או הזירה הציבורית. א.מ.) של קטלוגיה. יש לצפות שניתוח ענייני של הזירה הים-תיכונית בקרב האינטלקטואלים, הפוליטיקאים ואנשי האקדמיה יביא לפיתוח חוש מידה ביקורתי לצד תחושת הלאומיות המקומית.

השיטה הפוליטית בישראל

ישראל מוגדרת בטקסטים המשפטיים המכוננים שלה כמדינה יהודית ודמוקרטית, המבטיחה שוויון זכויות וחירויות לכל פרט. זו מדינה שאין לה חוקה המעוגנת במסמך אחד ומבחינה זו היא דומה יותר לאנגליה. שיטה זו נהגה בקטלוגיה עד 1714. ההבטחה לנסח חוקה לישראל הוצגה כבר עם ייסודה, אך קשייה של ישראל בשנים השנים הראשונות לקיומה לא איפשרו את הדבר. במקום זאת, המערכת הפוליטית מתבססת על חוקי יסוד שהתקבלו מאז שנות החמישים ועד ימינו. מדובר בתלכיד של חוקים המאפשר דווקא גמישות ופרגמטיות שקשה יותר להשיגם בשיטה של חוקה נוקשה ואחידה.

עוד מאפיין חשוב של השיטה המשפטית בישראל הוא הרבדים השונים שהשפיעו עליה. ניתן להצביע על ארבעה רבדים כאלו: (1) החקיקה המודרנית שהצטברה מאז הקמת המדינה. (2) החוק העות'מני ובעיקר שיטת 'המילאת' המאפשר אוטונומיה רחבה לקהילות המוגדרות על בסיס דת (כגון דרוזים, מוסלמים, צ'רקסים או יהודים). (3) החוק המנדטורי שנהג בארץ בשנים 1922-1948. (4) החוק העברי הקדום המופעל בעיקר בעניינים אישיים. משלים את

הכיבוש שבא אחרי מלחמת ששת הימים הביא לשינוי בתפיסה בקרב השמאל באירופה. שינוי זה גבר לאחר מלחמת יום כיפור, כשאירופאים רבים החלו לראות את ישראל כמייצגת את האינטרסים האמריקניים באזור ולתפוש את הצד הערבי כצד הפרוגרסיבי, האנטי-קולוניאליסטי.

בזמן שבית המשפט הגבוה בישראל שמר על חירותם של חברי כנסת ערביים שיצאו בהצהרות המצדיקות צעדים מלחמתיים נגד ישראל, כולל כאלו שניתנו בבירת מדינה שבאופן רשמי נמצאת עימה במצב מלחמה.... דחה בית משפט בספרד את זכותו של בטאסונה לפנות אל בית המשפט הגבוה לצדק של הקהילה האירופית.

קצה הקרחון

"בעשר השנים האחרונות גדלה ההשקעה הריאלית בסטודנט במדינות המפותחות ב-6% ובישראל היא הצטמצמה ב-33%. להשכלה הגבוהה בישראל חסרים לפחות 3 מיליארד שקל" (פרופ' משה קווה, ידיעות אחרונות, מוסף כלכלה 2.3.07). יולי, אולי נוחי יתרום? כלום נצטלם איתו, מבטיחים.

 udimanor@gmail.com

גוף נבחר המקיים פעילות תרבותית-חברתית באוריינטציה פוליטית). לאחרונה, ראה אור ספרו "המדינה נגד העמים" ובו דיון פרוגרסיבי בשאלת היחס הרצוי בין זהות לאומית למערכות פוליטיות. מנקודת מבט מזרח-תיכונית זו כמעט שאלה של מדע בדיוני. אבל כפי שניתן לראות ממאמר קצר זה, העתיד הבדיוני לעתים מתערבב עם ההווה הסבוך ואף עם העבר המורכב. ז'אומה מרבה לבקר בישראל.

לנוכח שאיפותיה של קטלוגיה להפוך למדינה עצמאית אשר תתקיים בה קהיליה המורכבת מכמה וכמה זהויות.

הערת העורך והמתרגם: המשפטן ז'אומה רינייר אלימבאו [49] הוא סוציאליסט קטלוגי. הוא מלמד משפט ומנהל באוניברסיטת URV (<http://www.urv.es>) בקטלוגיה וחבר המועצה המייעצת לממשלת קטלוגיה והחבר המועצה (המועצה היא <http://www.cconsultiu.es>)

:: עופר סיטבון

העכביש | מה ברשת?

הבלוג - יומן הרשת - תפס בשנה האחרונה את מקומו כאתר מרכזי של כתיבה ביקורתית ואלטרנטיבית ברשת הישראלית. להלן מקבץ - למען האמת, מדגם צנוע - של בלוגים המצטיינים בכתיבה שהיא תמיד דעתנית ומחוייבת, ועל-פי-רוב גם סוציאל-דמוקרטית ורעננה:

<http://israblog.nana.co.il/blogread.asp?blog=248943>

הבלוג המשובח "לחץ חברתי" של העיתונאים המוכשרים יואב ריבק ('הארץ') ויאיר טרצ'יצקי ('מעריב') בוחן באופן ביקורתי, במסורת אתר 'העוקץ' החלוצי ('ראו' 'חברה', גליון 10), את האקטואליה החברתית והכלכלית.

<http://blog.tapuz.co.il/sdudi/>

הבלוג של אודי מנור (כז, כז), הוא מ'חברה' הוא בלוג חשוב המוקדש כולו לקידום הסוציאל-דמוקרטיה הישראלית. גולת הכותרת כאן היא השיעורים המרתקים - מורה נשאר תמיד מורה - שמלמדים בשפה בהירה וקולחת מושגי יסוד ואירועים היסטוריים נשכחים (ויסות המניות, הסדר הקיבוצים).

<http://nadav.blogdebate.org/>

הבלוג היפה של נדב פרץ (גם הוא מיסוד' נקרא 'הרהורים של אבא'. אכן, לצד תובנות סוציאל-דמוקרטיות (רב-תרבותיות למהדרין), יש בבלוג הזה גם הגיגים משפחתיים שאף שהם מתחילים בסיפור הפרטי, הם כמעט תמיד מצליחים לספר משהו חשוב גם על החברה שלנו.

<http://kusit3g.blogli.co.il/>

הבלוג של יונית מוזס (הידועה בכינויה 'כוסית עם אובססיות שואה') הוא בלוג של כותבת רצינית ומרשימה. הבלוג עוסק במגוון גדול של נושאים הנע על הספקטרום הבלתי-אפשרי לכאורה שבין פמיניזם לזכרון השואה. על הדרך, אפשר למצוא הרבה תובנות מעניינות על פוליטיקה, כלכלה, חברה ותרבות.

<http://www.ronendorfan.com/>

הבלוג של העיתונאי רונן דורפן - המשלב פרשנויות מחכימות וידע בלתי-נדלה - הוא עונג צרוף לכל מי שמתעניין בספורט ובהקשריו הסוציולוגיים וההיסטוריים. הבונוס - חידוני ספורט שבועיים אתגריים.

<http://haifalawfaculty.blogspot.com/>

הבלוג של מרצי הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה הוא אתר מצויין להתעדכנות אינטליגנטית בנעשה בעולם המשפט - ועל כן גם בעולם הפוליטיקה והכלכלה - בישראל.

וגם:

<http://www.notes.co.il/gross>

בלוג 'המשתה' של ד"ר איל גרוס - בין זכויות אדם לארוחות גורמה. אולי פרשנות חדשה לטקסט האפלטוני הידוע?

